

KS. CZESŁAW KRAKOWIAK

TAJEMNICA PASCHALNA CHRYSYTA DUCH ŚWIĘTY I SAKRAMENT NAMASZCZENIA CHORYCH

Ustanowione przez Chrystusa sakramenty, które Kościół sprawuje w Jego imieniu i z Jego upoważnienia, są zwyczajną drogą nawiązania z Nim przez wierzących zbawczego kontaktu. On bowiem „raz na zawsze przez swoją śmierć i zmartwychwstanie dopełnił w sobie tajemnic naszego zbawienia i odnowienia” (DM 5). Podobnie jak całe życie Chrystusa, a zwłaszcza Jego tajemnica paschalna, miały charakter zbawczy i kultyczny, tak też celem ustanowionych przez Niego sakramentów jest uświęcenie człowieka i oddanie czci Bogu (KL 59). Dokonane przez Chrystusa dzieło odkupienia sprawuje Kościół w obecnym czasie dziejów zbawienia mocą Ducha Świętego przez Ofiarę i sakramenty (KL 6). Dlatego w odniesieniu do każdego sakramentu można mówić o jego wymiarze paschalnym i pneumatologicznym.

W artykule tym wskażemy, w jaki sposób odnowiona liturgia sakramentu namaszczenia chorych nawiązuje do tajemnicy paschalnej Chrystusa i działania Ducha Świętego oraz jakie są tego konsekwencje w teologicznym patrzeniu na ten sakrament¹.

1. PASCHALNY WYMIAR SAKRAMENTU NAMASZCZENIA CHORYCH

Namaszczenie chorych już z samego faktu, że jest sakramentem, ma odniesienie do tajemnicy paschalnej Chrystusa (por. KL 59 i 61). Specyfika tego sakramentu w relacji do misterium paschalnego Chrystusa polega na tym, że łączy on chorego z Chrystusem cierpiącym, unizonym, ale też zwycięskim i chwalebny. Chory przez swoją sytuację fizyczną i duchową, spowodowaną chorobą, jest w szczególny sposób podobny do Chrystusa cierpiącego, ponieważ uczestniczy w Jego meście². Dzięki akceptacji choroby i związanego z nią cierpienia oraz łączności z cierpiącym Chrystusem, ludzkie cierpienie i śmierć nabierają zbawczego znaczenia dla samego chorego i przyczyniają się do uświęcenia całego Kościoła (por. KK 11; OUI nr 5). Sakrament namaszczenia sprawia, że chory chrześcijanin łatwiej przyjmuje dobrowolnie swoje

¹ *Rituale Romanum: Ordo Unctionis Infirmorum eorumque pastoralis curae*. Typis Polyglottis Vaticanis 1972 (=OUI). Wyd. pol. *Sakramenty chorych. Obrzędy i duszpasterstwo*. Katowice 1978.

² S. Marsili. *I segni del mistero di Cristo*. Roma 1973 s. 197; A. Triacca. *Gli effetti dell'unzione degli infermi*. Sal 38 1976 nr 1 s. 24.

cierpienie i łączy je z Chrystusowym, czerpiąc stąd siłę do mężnego trwania w wierze i miłości podczas choroby (OUI nr 5). Upodobnia on także chorego do cierpiącego Chrystusa, którego chrześcijanin staje się jakby żywą pamiątką i znakiem³. Dzięki łączności z Chrystusem cierpienie człowieka wierzącego nabiera wartości Jego „błogosławionej męki”, która prowadzi do chwały⁴. Dopełniając w sposób rzeczywisty we własnym ciele cierpienie Chrystusa, chory upodobnia się do Niego w Jego tajemnicy paschalnej (por. Kol 1, 12; Rz 8, 19-21; OUI nr 167). Przyjęcie przez chrześcijanina sakramentu namaszczenia chorych jest znakiem przypominającym, że Chrystus cierpi dalej w swoich chorych braciach, a przyjmujący sakrament w pewnym sensie to ukazuje. Ale jest jednocześnie znakiem zapowiadającym ostateczne zwycięstwo nad chorobą i cierpieniem w przyszłości⁵.

W tajemnicy paschalnej Chrystusa zawarta jest akceptacja krzyża i cierpienia w celu zbawienia ludzkości, posłuszeństwo woli Ojca i wyraz największej bezinteresownej miłości Chrystusa do Ojca i ludzi. Cierpiący chrześcijanin przyjmując sakrament namaszczenia chorych, przypomina to, czego dokonał Chrystus. Namaszczenie jest znakiem, który pokazuje jak Pascha Chrystusa trwa widzialnie w Kościele, który celebruje Jego tajemnicę paschalną w Eucharystii i sakramentach świętych.

Nowa liturgia sakramentu namaszczenia chorych wskazuje wyraźnie na jego związek z tajemnicą paschalną Chrystusa, a więc nie tylko z Jego męką i śmiercią, ale także ze zmartwychwstaniem, jako zwycięstwem nad grzechem, śmiercią i szatanem (por. OUI nr 69; 246). W sakramencie namaszczenia dokonuje się spotkanie chorego z Chrystusem zmartwychwstałym, który może chorego zbawić i podźwignąć, ale także wzywa go do łączenia się z Jego cierpieniami, z Jego tajemnicą paschalną.

Paschalny wymiar sakramentu namaszczenia chorych najwyraźniej określony został we Wstępie nowego *Rytuału*⁶. W tekście tym na uwagę zasługuje również pogląd, że charakter paschalny namaszczenia łączy się tu z eschatologicznym, tak jak zmartwychwstanie Chrystusa zapoczątkowało czasy eschatologiczne, bo w Nim Pascha i eschatologia łączą się, a koniec czasów już się zaczął⁷. Jednak aspekt eschatologiczny tego sakramentu nie polega na tym, że chory jest bliski śmierci, ale że każda choroba, szczególnie poważna, jest powolnym niszczeniem ludzkiej egzystencji ziemskiej i przypomina tym samym o mieszkaniu przygotowanym przez Boga w niebie (por. 2 Kor 5, 1).

Teksty liturgiczne nowego *Rytuału* dosyć często nawiązują do paschalnego misterium Chrystusa bądź to w jego całości, bądź też w poszczególnych jego etapach. Już na samym wstępie liturgii pokropienie chorego wodą święconą wraz z formułą słowną nawiązuje do chrztu i odkupienia ludzkości dokonanego przez mękę i zmartwychwstanie Chrystusa (OUI nr 69). Następnie w formule powitania, wprowadzenia w liturgię sakramentu i w akcie pokuty widać wyraźne nawiązywanie do tajemnicy

³ „Ipse Christus [...] quin etiam adhuc in membris suis sibi configuratis cruciatur et angitur, quando nos dura patimur” (OUI nr 2).

⁴ C. Dillenschneider. *Il dinamismo pastorale dei sacramenti*. Bologna 1966 s. 127.

⁵ Triacca, jw. s. 24-25.

⁶ „[...] infirmum enim salvabit fides eius et Ecclesiae, quae Christi mortem et resurrectionem respicit unde suam efficacitatem sacramentum haurit, et futurum prospicit regnum, cuius pignus in sacramento praebetur” (OUI nr 7). Na uwagę zasługuje także fakt, że związek sakramentu namaszczenia chorych z tajemnicą paschalną Chrystusa został pierwszy raz zasygnalizowany dopiero w KK 11.

⁷ A. Verheul. *Le caractère pascal du sacrement des malades. L'exégèse de Jacques 5, 14—15 et le nouveau rituel du sacrement des malades*. W: *Maladie et la mort du chrétien dans la liturgie*. Roma 1975 s. 374-375.

paschalnej Chrystusa, który za nas cierpiał i dokonał naszego zbawienia⁸. Wreszcie przez przyjęcie Ciała Chrystusa stajemy się uczestnikami Jego Ofiary paschalnej (OUI nr 233). Sprawowanie liturgii sakramentu namaszczenia chorych w czasie mszy św. oraz komunii św. pod dwiema postaciami wskazują również na paschalny wymiar tego sakramentu.

2. PNEUMATOLOGICZNY WYMIAR SAKRAMENTU NAMASZCZENIA CHORYCH

Skuteczność słów i znaków sakramentalnych pochodzi od Ducha Świętego. Dowartościowanie roli Ducha Świętego w życiu i działalności Kościoła w okresie posoborowym znalazło także swój wyraz w liturgii sakramentu namaszczenia chorych. Fakt ten tym bardziej zasługuje na uwagę, iż w katolickiej teologii potrydenckiej zbyt mało miejsca zajmowała nauka o Duchu Świętym, a Jego rola w sakramencie namaszczenia chorych nie była zupełnie uwzględniana⁹.

Studia historyczne nad sakramentem namaszczenia chorych wykazały, że dawne teksty liturgiczne i patrystyczne jednomyślnie stwierdzały obecność i działanie Ducha Świętego w tym sakramencie¹⁰. Myśl tę rozwijali głównie Ojcowie Wschodni, podkreślając przebóstwiający charakter działania Ducha Świętego u przyjmującego sakrament¹¹.

W obecnym *Rytuale* spotykamy liczne wzmianki o Duchu Świętym. We Wstępie stwierdza się, że „namaszczenie udziela łaski Ducha Świętego” (OUI nr 6), w samej zaś formule sakramentalnej zawarta jest prośba o pomoc choremu, „łaskę Ducha Świętego” (OUI nr 76). Ważną rolę przypisuje się Duchowi Świętemu, przygotowując materię sakramentu namaszczenia, tzn. olej chorych. Według zawartej w *Rytuale* modlitwy poświęcenia oleju chorych, pochodzącej z tradycji rzymskiej, a sięgającej IV lub V wieku, poświęcony olej jest nosicielem Ducha Świętego. Wzywaniu Ducha Świętego w czasie poświęcenia oleju wyjaśnia skuteczność sakramentu namaszczenia. Poświęcony olej otrzymuje nowe przeznaczenie, staje się lekarstwem dla całego człowieka, zarówno jego ciała jak i ducha¹². Namaszczenie tym olejem udziela Ducha Świętego i dzięki Niemu Chrystus realizuje w człowieku swoje działanie zbawcze.

Z innych modlitw liturgii namaszczenia chorych, w których jest wzmianka o Duchu Świętym, na uwagę szczególną zasługują formuła sakramentalna i modlitwa bezpośrednio po niej następująca, zawierająca prośbę skierowaną do Chrystusa jako naszego Zbawiciela, aby „uzdrowił łaską Ducha Świętego słabości chorego, odpuścił mu grzechy i oddalił od niego wszelkie cierpienia duszy i ciała” (OUI nr 77). W zwią-

⁸ „Qui paschali tuo mysterio salutem nobis aquisisti: Kyrie eleison” (OUI nr 233); „Qui per corporis tui susceptionem sacrificii paschalis participes nos efficis: Kyrie eleison” (tamże).

Por. J. Janicki. *Teologia modlitw odnowionej liturgii sakramentu chorych*. CT 51:1981 fasc. 1 s. 76-77.

⁹ Np. w dziele B. Poschmanna (*Pénitence et onction des malades*. Paris 1966) o Duchu Świętym w związku z namaszczeniem chorych nie ma żadnej wzmianki. C. Ortemann (*Il sacramento degli infermi*. Torino 1971) wspomina o Duchu Świętym tylko na str. 142.

¹⁰ Por. J. L. Larrabe. *La Iglesia y el sacramento de la unción de los enfermos*. Salamanca 1974 s. 25-41.

¹¹ M. Augé. *I testi eucnologici della nuova liturgia per gli infermi. Analisi e sintesi dottrinale*. W: *Il sacramento dei malati*. Torino 1975 s. 147; Por. A. Pedrini. *Lo Spirito Santo nei Padri della Chiesa*. Milano 1975.

¹² „[...] ut tua sancta benedictione sit omni, qui hoc ungento perungitur, tutamen corporis, animae ac spiritus ad evacuandos omnes dolores, omnes infirmitates, omnem aegritudinem” (OUI nr 75; por. też nr 75 bis.).

zku z formułą sakramentalną ciekawe spostrzeżenie notuje A. Verheul¹³. Poddaje on analizie jedno, ale bardzo istotne słowo „*alleviare*”. Zarówno w tekstach Soboru Tryндеckiego, jak Watykańskiego II, werset z *Listu św. Jakuba* o skutkach namaszczenia zawiera czasownik *alleviare*, który w Wulgacie pochodzi od tematu *levis* — lekki, i oznacza — ulżyć, uczynić lżejszym, pocieszyć. Natomiast w manuskryptach tłumaczenia Itala oraz w tłumaczeniu św. Hieronima występuje forma *allevabit*, od czasownika *allevare* w znaczeniu *levare* — podnieść, kazać się podnieść, wskrzesić¹⁴. W czterech innych miejscach Wulgaty *allevare* ma takie samo znaczenie (Ps 72, 18, 144, 14; Ekl 36, 3; Dz 3, 7). W nowym krytycznym wydaniu Wulgaty czasownik *alleviare* zastąpiono przez *allevare*, który bardziej odpowiada greckiemu *egeirein* w znaczeniu kazać wstać, lub wskrzesić, zmartwychwstać¹⁵.

Łaska Ducha Świętego ma pomóc przyjmującemu sakrament namaszczenia chorych. Na czym ta pomoc polega, określa bliżej Wstęp:

Sakrament ten udziela choremu łaski Ducha Świętego, która pomaga całemu człowiekowi do zbawienia (*ad salutem*): wzbudza i podtrzymuje ufność w Bogu, umacnia (*roboratur*) przeciwko pokusom złego ducha i lękowi przed śmiercią, pomaga nie tylko mężnie znosić zło, ale też zwalczać go, a nawet udziela zdrowia (*sanitatem*) i jeśli to konieczne, udziela odpuszczenia grzechów (OUI nr 6).

Wynika więc z tego, że wszystkie istotne skutki sakramentu namaszczenia przypisuje się łasce Ducha Świętego. Wydaje się, że uzasadnienie tego stwierdzenia można znaleźć u św. Pawła w *Liście do Rzymian* (8, 26): „Podobnie także Duch Święty przychodzi z pomocą naszej słabości” (*Spiritus adiuvat infirmitatem nostram*). Wprawdzie w zdaniu następnym mowa jest głównie o modlitwie, której nas uczy Duch Święty, aby była ona właściwa i skuteczna, ale można widzieć tu także wszelką pomoc Ducha Świętego w naszych słabościach, a stan choroby powoduje szczególną słabość człowieka i wymaga tym bardziej Jego pomocy. Pomaga On choremu modlić się, pogłębia wiarę i ufność w Bogu, a „nadzieja zawieść nie może, ponieważ miłość Boża rozlana jest w sercach naszych przez Ducha Świętego, który został nam dany” (Rz 5, 5). Pomoc Ducha Świętego choremu wyraża się także w tym, że jest on gotowy i zdolny ofiarować się Ojcu w duchu miłości jako „wdzięczna hostia”, aby zbawiła go jego wiara i wiara Kościoła odnosząca się do tajemnicy paschalnej Chrystusa, skąd płynie skuteczność sakramentu (por. OUI nr 7). Rola Ducha Świętego w życiu chrześcijańskim w nawiązaniu do sytuacji choroby została podkreślona także w czytaniach biblijnych w czasie liturgii namaszczenia chorych¹⁶.

Zdaniem A. Pedriniego wymiar pneumatologiczny obecnej liturgii sakramentu namaszczenia widoczny jest także poprzez osoby, ryty i gesty¹⁷. Mówiąc o osobach, mamy tu na myśli przede wszystkim chorego, prezbitera — szafarza oraz wspólnotę wierzących, która winna być przy chorym przyjmującym sakrament. Chory chrześcijanin stał się przez chrzest i bierzmowanie przybrany dzieckiem Bożym, otrzymał dar Ducha Świętego, złączony jest przez Niego z Kościołem i stąd może się modlić w Duchu Świętym do Boga o pomoc w swojej słabości, może również prosić swoich braci, aby zaradzili jego niemocy. Zachęca do tego wyraźnie św. Jakub: „Spotkało kogoś z was nieszczęście? Niech się modli. Choruje ktoś wśród was? Niech sprowadzi kapłanów Kościoła aby się modlili nad nim” (5, 13-14). Wezwanie kapłanów Kościoła

¹³ Jw. s. 377-378.

¹⁴ Tamże s. 377.

¹⁵ *Pontificia Commissio pro Nova Vulgata Bibliorum Editione*. Vatican 1970 s. 201.

¹⁶ Zob. R. Cavedo. *Temi biblici del Lezionario per gli infermi*. W: *Il sacramento dei malati* s. 121-138.

¹⁷ Pedrini, jw. s. 354-355.

jest wyrazem wiary chorego, która jest dziełem Ducha Świętego. Jedynie taka wiara może zbawić chorego.

Prezbiterzy poprzez sakrament kapłaństwa są upodobnieni do Chrystusa Najwyższego Kapłana, „wobec wiernych zaś, czyniących pokutę lub chorujących, pełnią posługę pojednania lub niesienia ulgi, a potrzeby i modlitwy wiernych przedstawiają Bogu Ojcu” (KK 28). Przez Ducha Świętego są ustanowieni pasterzami i stróżami Kościoła (por. Dz 20, 17), aby gromadzili rodzinę Bożą „jako braci ożywionych duchem jedności i przez Chrystusa w Duchu prowadzili ją do Boga Ojca” (KK 28). Pełniąc misję Kościoła, mają modlić się nad chorym (Jk 15, 14), jako jego urzędowi przedstawiciele, gdy potrzebuje on łaski w swej chorobie (por. OUI nr 5).

Wreszcie wierni zgromadzeni wokół chorego tworzą Kościół, który się modli. Choremu ma pomóc nie tylko jego osobista modlitwa, ale także modlitwa Kościoła (OUI nr 23). Podobnie jak w czasie bierzmowania, zebrana przy chorym wspólnota modli się do Boga, aby wspomógł chorego brata łaską Ducha Świętego. Skuteczność takiej modlitwy potwierdzają Dz 3, 31: „wszyscy zostali napełnieni Duchem Świętym”. Zależy ona jednak od intensywności wiary modlących się i od wspólnoty ducha wszystkich zebranych na modlitwie, gdyż „wielką moc posiada wytrwała modlitwa sprawiedliwego” (Jk 5, 16)¹⁸.

Udzielenie sakramentu namaszczenia chorych poprzedza zwykle sakrament pojednania. Jego związek z Duchem Świętym jest w nowej liturgii tego sakramentu bardzo wyraźny¹⁹. Odpuszczenia grzechów i pojednania z Bogiem dokonuje kapłan w imieniu Chrystusa mocą Ducha Świętego. Wyraża to gest włożenia ręki na głowę penitenta oraz słowa absolucji tak indywidualnej, jak — jeszcze wyraźniej — generalnej²⁰. Bóg w swoim miłosierdziu pojednał w sobie cały świat przez tajemnicę paschalną Chrystusa i zesłał Ducha Świętego na odpuszczenie grzechów, ale także Duch Święty dany jest nam, w Nim mamy dostęp do Ojca i On oczyszcza nam serca²¹, skłania grzesznika do żalu za grzechy i do nawrócenia²². Szafarz sakramentu pojednania koniecznie potrzebuje Ducha Świętego, aby mógł wypełnić swoją posługę: Duch Święty udziela mu światła i miłości, a zwłaszcza umiejętności rozróżniania duchów²³. Przez posługę prezbitera Bóg w sakramencie pojednania przywraca grzesznikowi obecność w nim Ducha Świętego, który jest światłem, mocą, świętością, radością i zastępuje w nim ducha zła i grzechu. Gest włożenia rąk, który w liturgii sakramentów oznacza udzielanie Ducha Świętego, ilustruje ten duchowy charakter sakramentu pojednania²⁴. Duch Święty uświęca na nowo swoją świątynię i intensyfikuje w niej swoją obecność²⁵.

W liturgii sakramentu namaszczenia chorych na wyraźny związek tego sakramentu z Duchem Świętym wskazuje włożenie rąk na chorego i namaszczenie poświęconym olejem (OUI nr 74 i 76). Zewnętrznie jest to ryt analogiczny do przekazywania daru Ducha Świętego w sakramencie bierzmowania. Znak ten staje się jeszcze bar-

¹⁸ Tamże s. 357; Zob. J. Dupont. *Etudes sur les Actes des Apotres*. Paris 1958 s. 428-429.

¹⁹ *Rituale Romanum: Ordo Paenitentiae*. Typis Polyglottis Vaticanis 1974 (=OP) nr 46; 50; 57; 62.

²⁰ OP nr 46; 62.

²¹ OP nr 62.

²² Tamże.

²³ OP nr 10 i 15.

²⁴ Por. Ph. Rouiard. *L'enseignement du Magistère sur le sacrement de la pénitence de 1964 à 1974*. EL 69:1975 s. 182-183.

²⁵ OP nr 5 i 6 d.

dziej wyraźny, gdy jest wielu kapłanów i wszyscy wkładają ręce na chorego²⁶. Fakt, że nie towarzyszą mu żadne słowa, lecz dokonywany jest w ciszy, może dodatkowo wskazywać na jego odniesienie do Ducha Świętego.

Namaszczenie olejem oznacza z jednej strony poświęcenie się chorego Chrystusowi, upodobnienie do Niego, który był Namaszczony Duchem Świętym (*Unctus — Christos*), ale może być też znakiem udzielenia Ducha Świętego, różnym od chrztu i bierzmowania, ale potrzebnym choremu w jego sytuacji kryzysowej wynikającej z choroby, a może bliskiej śmierci. Dzięki Duchowi Świętemu staje się zdolny jednoczyć swoje cierpienia z Chrystusem i nawet ofiarować swoje życie Ojcu. Namaszczenie olejem chorym uświęca ciało ludzkie, które jest „świątynią Ducha Świętego” (1 Kor 3, 16-17). Duch Święty jest wreszcie zadatkiem i gwarancją przyszłego zmartwychwstania (por. Rz 8, 23). Namaszczenie chorego olejem może też mieć znaczenie eschatologiczne przez to, że kończy ono serię namaszczeń w życiu wierzącego (chrzest, bierzmowanie, kapłaństwo) i nabiera przez to symbolizmu pełni i doskonałości, jako zapowiedź udziału w rzeczach ostatecznych²⁷.

*

Z przeprowadzonej wyżej analizy aktualnej liturgii sakramentu namaszczenia chorych wynika więc, że wyraźnie ukazuje ona znaczenie tajemnicy paschalnej Chrystusa i działanie Ducha Świętego w tym sakramencie. Jest to zgodne z zaleceniami Soboru Watykańskiego II i współczesną teologią sakramentów świętych. Na tym też polega m.in. „novum” obecnej liturgii sakramentu namaszczenia chorych.

DAS PASCHA-MYSTERIUM CHRISTI,
DER HEILIGE GEIST UND DAS SAKRAMENT DER KRANKENSALBUNG

Z u s a m m e n f a s s u n g

In der gegenwärtigen Theologie spielen die erloesenden und kultischen Bedeutungen anbetreffender Betrachtungen des Pascha-Mysteriums Jesu Christi eine wichtige Rolle, welche in der Liturgie durch die Macht des Heiligen Geistes hauptsächlich in der Eucharistie und in den Sakramenten ständig gegenwärtig gemacht wird. Deshalb kann man heute in der Sakramentaltheologie ihren paschalen und pneumathologischen Aspekt nicht ausser acht lassen.

Analyse der Texte der Liturgie des Krankensalbungsakraments zeigt in mehreren Beziehungen auf das Pascha-Mysterium Christi, sei es in seiner Gesamtheit, sei es in seinen einzelnen Etappen (Leiden, Tod, Auferstehung). Dieses Sakrament verbindet den Kranken mit Christus, der leidend und gedemuetigt, aber zugleich siegreich und ruemlich ist. Dadurch haben die Krankheit und das Leiden eines Christen eine

²⁶ Jest to praktyka Kościoła Wschodniego, gdzie wymaga się przy namaszczeniu chorych obecności 7 kapłanów. Być może chodzi tu także o nawiązanie do 7 darów Ducha Świętego. Por. J. H. Dalmais. *Les rites de la pénitence, de la maladie et de la mort*. Paris 1969 s. 80-87.

²⁷ Augé, jw. s. 147-148; Janicki, jw. s. 77-78.

erloesende Bedeutung und tragen zur Heiligung der ganzen Kirche bei. Die Krankensalbung wird also zu einem Zeichen, welches daran erinnert, dass Christus in allen seinen Gliedern weiter leidet, aber es wird auch zu einem Zeichen, das den endlichen Sieg ueber die Krankheit und das Leiden voraussagt. Die Wirksamkeit der sakramentalen Zeichen entstammt dem Heiligen Geist. Auf die Einwirkung des Heiligen Geistes im Sakrament der Krankensalbung zeigen Gebete, Salbung mit Oel und die Handauflegung auf den Kranken. Dieses Sakrament, erteilt auch Gnaden des Heiligen Geistes", um dem Kranken zur Erloesung eine Hilfe zu leisten, seinen Glauben und sein Vertrauen an Gott zu stuetzen, ihn gegen Versuchungen des Boesen zu stärken und Leiden tapfer ertragen zu helfen. Dank der Gnade des Heiligen Geistes wird der Christ fähig, sich dem Vater im Geiste der Liebe nach dem Vorbild Christi zu opfern.